

Ной Малісов

*100-річчю заснування Чернігівського
музичного училища присвячується*

Оркестр наш духовий

Чернігів, 2003

Малісов Н. Оркестр наш духовий. - Чернігів, 2003. - 26 с.

Ця книжка про історію діяльності і творчий розвиток духової музики в Чернігові в останні 100 років; музику, яка звучить в душі кожного з нас, бо нікого не залишає байдужим.

100-річчю заснування Чернігівського музичного училища ім. Л.М. Ревуцького вона приурочена тому, що діяльність музичного училища та його директорів Сорокіна К.В. (1904 р.) та заслуженого працівника культури України Полевика В.І. (1961–1971 рр.) (до речі, за фаховим спрямуванням один і другий – майстри гри на духових інструментах) заклали підвалини для успішного становлення та розвитку духової музики на Чернігівщині.

При написанні книжки автором використані архівні матеріали, розповіді багатьох музикантів-духовиків, з якими довелося разом працювати, а також особисті спогади, спостереження, узагальнення.

© Н.А. Малісов

© Н.А. Малісов

Багато хто з прихильників музичного мистецтва в нашому, ствердно можна сказати, мистецькому місті віддає перевагу музиці духового оркестру за її демократичність, зрозумілість, чаруючу красу, величність, інтелектуальність. Бо тільки духовий оркестр здатний „и в снег, и в зной играть такую музыку, играть с душой”. І ця музика дійсно звучить у наших душах, допомагає нам жити і творити, вірити і сподіватися. З цією музикою ми народжуємося і відходимо у світ інший.

Багата своїми давніми традиціями творчість духових оркестрів нашого древнього й вічно молодого Чернігова.

Історія свідчить, що на початку минулого ХХ-го століття серця й душі шанувальників духової музики своєю урочистістю й чарівністю і, звичайно ж, майстерністю виконання та творчим натхненням зігрівали військово-духові оркестри Резервного, Острозького, Переволочинського полків та Охорони губернатора. Існували тоді в місті і штатські духові оркестри. Шановний читаче! Зверни увагу на те, яка кількість духових оркестрів існувала в Чернігові, який в кінці ХІХ-го і на початку ХХ-го століть налічував населення всього десь 30-40 тисяч.

Виступи духових оркестрів користувалися особливою популярністю у городян. Ось як згадує у своїх нарисах-спогадах Чернігівський старожил В.К. Пухтинський:

„По воскресеньям и праздничным дням, обычно, в городском саду, за губернаторским домом проходили «гуляния». Молодёжь танцевала под звуки великолепного духового оркестра Острожского

полка. В тихие летние вечера особенно было приятно слушать доносившиеся издали звуки вальсов, маршей и музыкальных отрывков из опер и оперет.

На Валу так же устраивались „гуляния”, и тот же духовой оркестр привлекал массу публики. В так называемые „царские” дни полк выходил из казарм, расположенных в

Еловщине, и с браурным маршем проходил по Шоссейной улице (зараз Проспект Миру – Н.М.) до Соборной площади (она называлась в старину плац-парадным местом), и здесь после службы в Спасо-Преображенском соборе и молебна на площади полк уходил парадным строем в казармы. Эта картина напоминала Пушкинское описание парада в столице”.

Люблю воинственную живость
Потешных маршевых полей,
Пехотных ратей и коней
Однообразную красоту... и т.д.

(кінець цитати)

До речі, очолював оркестр 167-го Острозького піхотного полку військовий капелмейстер Ізраїль Якович Зисерман, який став першим викладачем по класу дерев'яних духових інструментів в музичному училищі, засновником та першим директором якого був диригент симфонічного оркестру Чернігівського музично-драматичного гуртка – Кіндрат Васильович Сорокін. Сам К.В. Сорокін викладав в училищі теорію музики, композицію та вів клас духових мідних інструментів.

Таким чином, професійна музична освіта на Чернігівщині заснована в 1904 році професійними музикантами, диригентами за фаховим спрямуванням майстрами гри на духових інструментах. Головною метою створення музичного училища була підготовка професійних музикантів для оркестрів та постановок театральних спектаклів, підготовці майбутніх музикантів-викладачів для подальшого задоволення потреб населення в духовному рості. Як свідчить історія, мета та ціль навчального закладу себе виправдала, про що я буду говорити далі.

У другому десятиріччі ХХ-го століття великою популярністю користувався у шанувальників духової музики військовий оркестр Переволочинського полку, який очолював капелмейстер Ніл Іванович Ковальчук.

Неперевершеним авторитетом у цьому оркестрі користувалися його солісти, досвідчені музиканти: корнетист П.Фідель, валторніст Л. Брондвейн та молодий баритоніст С. Латишев, який за радянських часів закінчив у Москві однорічні курси військових капелмейстерів і протягом майже двох довоєнних десятиріч очолював в Чернігові військові оркестри 56-х військових піхотних курсів командного складу Червоної Армії та 20-го полку 7-ї піхотної дивізії.

Оркестр 20-го полку було чудово укомплектовано завдяки особистій турботі й увазі з боку самого командира дивізії Вацлава Штромбаха, чеха за національністю, який мав не тільки вищу академічну військову освіту, а й музичну консерваторську по класу фортепіано. Комдив генерал В. Штромбах часто сам диригував полковим оркестром, демонструючи при цьому високі показники військово-капелмейстерського мистецтва.

У 1937 році життя цієї чудової людини, талановитого воєначальника й музичного фахівця трагічно обірвалося.

Військовий оркестр Сергія Павловича Латишева займав високі позиції серед духових оркестрів колишньої Червоної Армії. Цей військовий музичний колектив користувався великою повагою й авторитетом з боку Начальника Головної інспекції військових оркестрів і Головного Диригента Червоної Армії легендарного генерала військової музики Семена Олександровича Чернецького, який на учбово-методичних зборах капелмейстерів військових оркестрів Київського Особливого Військового Округу дав високу оцінку творчій діяльності С.П. Латишева і звернув увагу присутніх на професійне вміння диригента не тільки методично виправдано працювати з оркестром, а й талановито трактувати зміст творів, які виконуються, тобто майстерно, так би мовити, ставити, як режисер виставу, музичні твори, робити музику, яка б дійсно звучала, хвилюючи слухачів.

В репертуарі оркестру значились такі популярні класичні твори, як попури на тему музики опери П. Чайковського „Євгеній Онєгін”, увертюра до опери Дж. Россіні „Вільгельм Телль”, увертюра до опери М. Лисенка „Тарас Бульба”, увертюра Ф. Зуппе „Поет і селянин”, увертюра до

оперети Ж. Оффенбаха „Орфей у пеклі”. Цікавим був й службово-стройовий та пісенно-танцювальний репертуар.

Виступи оркестру влітку на Валю на відкритій естраді, а взимку в приміщенні Будинку Червоної Армії, що містився в колишньому Будинку дворянського зібрання, завжди проходили з великим успіхом.

В оркестрі грали першокласні музиканти-трубачі: Перель, Сивохін, Михайлов, баритоніст Головка, тубіст Громов й багато інших.

У перші повоєнні роки демобілізований з Армії Сергій Павлович Латишев очолив позаштатний міський духовий оркестр, котрий був укомплектований професійними музикантами. Грав він на міському танцмайданчику на Валю, на похоронах, кілька сезонів музично супроводжував вистави Московського цирку „Шапито”, що гастролював у Чернігові.

В оркестрі працювали досвідчені фахівці і здібні молоді оркестранти П. Фідель, А. Свечков, Б. Манілов, А. Бухман, П. Вічев, Л. Брондвейн, М. Шевченко, О. Громов, Е. Дубровнер, Н. Малісов, В. Соломаха.

Душею колективу та його інспектором був прекрасний музикант-самородок, блискучий баритоніст Борис Манилов, який у двадцяті-тридцяті роки минулого століття, живучи і працюючи у Ніжині, був одним з наставників відомого не тільки у Радянському Союзі, а й в усьому світі трубача, в минулому соліста оркестру Московського Великого театру, професора Московської консерваторії ім. П.І. Чайковського, народного артиста Росії Тимофія Докшицера. У 1978 році маестро приїздив з концертом на запрошення Б.Л. Манилова до Чернігова, що, безперечно, стало визначною подією в житті нашого міста.

З дитячого духового оркестру Палацу піонерів та школярів, яким керував Борис Леонтійович Манилов з кінця сорокових до середини п'ятидесятих років, вийшли такі відомі фахівці, як колишній соліст-трубач Державного Національного Академічного симфонічного оркестру України – заслужений артист України Едуард Дубровнер та заслужений працівник культури України, старший викладач Чернігівського музичного училища ім. Л.М. Ревуцького Володимир Соломаха.

Путівку в життя дав Б. Манилов, який також керував духовим оркестром Чернігівської фабрики первинної обробки вовни, і здібному трубачу Володимирі Савенку, який вже сорок років керує відомим естрадним оркестром „Меридіан”. Володимир Дмитрович також носить почесне звання „Заслужений працівник культури України”.

А скільки музикантів-маниловців були окрасою військових оркестрів у нашому місті і у Києві. Колишній соліст заслуженого оркестру України, оркестру штабу колишнього Київського військового округу і по сумісництву в минулому соліст сцено-духового оркестру Київського національного академічного театру опери і балету ім. Т.Г. Шевченка Степан Бальдерман також був учнем Б.Л. Манилова і грав в керованому ним аматорському духовому оркестрі в Чернігові ще в довоєнні 30-ті роки.

Автор цих рядків теж пройшов Маниловські „Музичні університети” в перші повоєнні роки в дитячому оркестрі Чернігівського Палацу піонерів та школярів та професійне удосконалення в „Нашій юності”, оркестрі під орудою Сергія Павловича Латишева. А потім протягом майже сорока років був провідним музикантом, а згодом і солістом в оркестрах міського парку культури і відпочинку, театру ім. Т.Г. Шевченка, військового залізничного полку, Чернігівського вищого військового авіаційного училища льотчиків...

Пам'ятаєте, як співається у до болю знайомій пісні Юрія Гуляєва:

„Нам рано на покой и память не умрёт...

Оркестр полковой вновь за душу берёт...”

Як точно сказано! Адже ж музика духового оркестру, де б вона не звучала і який би репертуар не пропонувала, – ніде, ніколи нікого не залишала байдужим.

А народилася ця музика душі, якщо так можна висловитися, в армії. Тут вона і помужнішала й зазвучала своїм теперішнім голосом. Вона і сьогодні є показником, зразком, стимулом розвитку духової музики. За рівнем майстерності і звучанням військового духового оркестру можна сміливо говорити про творчі параметри й стан, в яких знаходиться мистецтво духових оркестрів в цілому. Про це свідчить історія діяльності й творчий розвиток духової музики в Чернігові.

...Свято! Заклично лунають срібні фанфари. Їх змінює чітка барабанна дріб. І ось уже різноманітними барвами голосів звучить багатотрубна мідь зведеного військового оркестру Чернігівського гарнізону. Чудове незабутнє дійство!

Різнманітний за планом репертуар військового оркестру: від ліричної пісні до великих симфонічних творів. Ще у XIX-му столітті російський критик і мистецтвознавець Володимир Васильович Стасов підкреслював, що військові оркестри – „провідники музики усякої в народні маси”.

Протягом багатьох десятиків років в післявоєнний період чернігівці мали й зараз мають можливість насолоджуватися грою військових оркестрів, на превеликий жаль, колишнього вищого авіаційного училища льотчиків та учбового залізничного полку. Сьогодні вже про оркестр училища залишилася тільки добра згадка. З цими оркестрами у різні часи плідно, обдаровано працювали військові диригенти Юхим Балін та Василь Ніколаєв, Казимир Голензовський та Петро Кривошеєнко, Григорій Кункін та Віктор Філашинов, Анатолій Ткачук та Валентин Мязь, Олександр Власюк, Геннадій Яковенко, Володимир Дорофєєв.

Думається, що до цього часу ветерани військово-оркестрової служби і прихильники духової музики пам'ятають той, можна сказати, без перебільшення, історичний концерт зведеного військового оркестру Чернігівського гарнізону, який відбувся у березні 1966 року в обласній філармонії і був присвячений творчості геніального Петра Ілліча Чайковського.

Професійно, з творчим піднесенням гарнізонний оркестр у складі 70-ти музикантів під орудою Григорія Кункіна та Віктора Філашинова виконував „Урочистий марш”, „Італійське капріціо”, Фінал першого фортепіанного концерту (солістка, викладач музичного училища Ірина Климова), „Урочисту увертюру” 1812 рік, а також інші шедеври великого композитора.

Якось не віриться, що така музика виконувалась в нашому місті силами військового оркестру. Однак, на щастя, таке дійсно було. І це не сон, не міраж. І не тільки у святкові дні, а й в будні шанувальники музики військового оркестру мали можливість послухати своїх кумирів і у філармонії, і в сільських, і робітничих клубах, і в студентських, шкільних актових залах, в парку культури, на площі й стадіоні. І завжди це було музичною подією – грандіозним величним музично-оркестровим спектаклем.

Військові оркестри були постійними учасниками оглядів-конкурсів штатних оркестрів Київського військового округу. Складним, різнобарвним, цікавим був репертуар Чернігівських військових музичних колективів, складений із творів вітчизняних і зарубіжних авторів. Так, оркестр ЧВВАУЛ виконував увертюру-фантазію П.І. Чайковського „Ромео і Джульєтта”, симфонічну поему Ф. Ліста „Прелюди”, „Другу угорську рапсодію” Ф. Ліста, Першу частину I-ї симфонії В. Калинникова, увертюру до опери Дж. Россіні „Вільгельм Телль”.

А оркестр військових залізничників включав до свого репертуару симфонічну фантазію Модеста Мусоргського „Ніч на Лисій горі”, інтродукцію до опери П. Чайковського „Пікова дама”, першу частину 5-ї симфонії П.І. Чайковського. Кожен оркестр повинен був представити на конкурс концертну програму з шести творів. Крім того на такому престижному міроприємстві треба було продемонструвати вміння й майстерність при виконанні церемоніальної музики і стройового репертуару, стройової військової пісні.

За підсумками цих конкурсів чернігівські військові оркестри завжди були в числі кращих. Були й найвищі досягнення, коли у 1970-у році оркестр училища на чолі з Григорієм Кункіним став лауреатом конкурсу серед оркестрів військових учбових закладів разом з оркестрами Харківської артилерійської радіотехнічної академії і Київського суворівського училища, розділивши 1-2-3 місця, набравши рівну кількість балів.

Згідно з рішенням авторитетної комісії на заключний тур конкурсу кращих військових оркестрів Радянської Армії, присвячений 25-річчю Перемоги у Великій Вітчизняній війні, повинен був поїхати до Москви оркестр ЧВВАУЛ. Як згадує нині викладач Чернігівського музичного училища ім. Л.М. Ревуцького – Григорій Борисович Кункін: „В ті 70-і роки оркестр ЧВВАУЛ, яким керував я, був добре укомплектований як музикантами понадстрокової, так і солдатами строкової служби. Переважна більшість музикантів були викладачами музичного училища (за сумісництвом) та випускниками відділу духових інструментів. Нам були під силу виконання складних симфонічних творів, оригінальних народних та естрадних обробок”.

Високі зразки музичної майстерності демонстрував оркестр авіаторів і тоді, коли його очолював чудовий освічений фахівець, військовий диригент, майор Анатолій Ткачук.

На базі духового оркестру Анатолій Павлович створив й естрадний оркестр, котрий на святковому Всеукраїнському конкурсі солдатської пісні „На крилах Батьківщини” став лауреатом. А потім ще двічі повторив це досягнення.

Оркестр Залізничного учбового полку, під орудою досвідченого військового диригента майора Валентина М'язя тричі у 80-ті роки минулого століття на Окружних конкурсах займав перше місце серед оркестрів військових частин. Військові музиканти-залізничники навіть виступали з концертами у багатьох населених пунктах Байкало-Амурської магістралі.

Свого часу військова диригентська діяльність Г. Кункіна, В. Мязя і А. Ткачука була без перебільшення еталонною. А професія військового диригента стала престижною та популярною.

Багато хто з випускників духового відділу Чернігівського музичного училища ім. Левка Ревуцького пов'язали з цією професією своє життя, успішно закінчивши Військово-диригентський факультет при Московській державній консерваторії ім. П.І. Чайковського. Серед них Уманець А., Болва В., Соломаха О., Баженов О., Боровик Л., Орел Ю., Баженов Ю., Баришников А., Покрасьон С., Силенок О., Асауленко С., Бордюгов М., Хватков О., Халимон Ю., Шелест Л., Шило О., Логвін Л., Перяченко С., Понуждаєв Л., Баєв О., Балін С., Мунтян П. Деякі з них під час навчання були направлені на стажування до Чернігівських військових оркестрів. Авторитет військових оркестрів нашого міста був дуже високим не тільки в Чернігові й Києві, але і в Москві.

Трохи відступаючи від тексту, згідно з назвою цього матеріалу, хотілося б зазначити, що енциклопедичний музичний словник пояснює, що, взагалі, оркестр – це великий колектив музикантів, які грають на різних інструментах і разом виконують музичний твір, який написаний для цього музичного складу.

Історія існування оркестрів така ж древня, як і наш світ. Стосовно ж існування у нас в Україні, то вони більш-менш у пристойній формі заявили про себе, про свою дієздатність ще за часів Київської Русі, звичайно ж, за своїм складом, репертуаром, виконавством, інструментарієм вони були дуже примітивними. В тих оркестрах здебільшого були інструменти галасного (шумового) звучання; навіть, якщо їх зрівняти вже з оркестровими колективами, які існували в XVI–XVII сторіччях, не кажучи про сучасні оркестри, то це дійсно буде „багато галасу з нічого”. Але треба зазначити, що і тисячі років тому нашим предкам була надана можливість „выразить себя в звуке”, бо була в цьому потреба і, мабуть, тому, що вона закладена в душі людини, її генах, запрограмована природою в самому людському існуванні. І це доведено історією людства від давніх часів до наших днів. Що ж до практичного втілення духової музики, то мені б хотілося навести кілька яскравих прикладів. Ще великий російський полководець, генералісимус Олександр Васильович Суворов згадував: „З розгорнутими знаменами, вигуками „ура”, з музикою оркестрів, я штурмом оволодів Ізмаїлом”.

А старші покоління чернігівців, мабуть, пам'ятають, як у перші тяжкі повоєнні роки під музику місцевих маленьких духових оркестрів люди розчищали від руїн, відбудовували та впорядковували наше місто. Чернігів став кращим, ніж був до війни.

Мабуть, правий був Володимир Маяковський і впевнений в цьому, коли у весь свій могутній голос талановитого майстра поетичного слова проголошував, що „Это мало построить парами, распустишь по штанине канты. Всем нардепам не сдвинуть армий, если марш не дадут музыканты”.

Мудро сказано і з максимальною точністю підтверджено в житті. Що ж стосується нашого древнього і вічно молодого міста з його цікавими мистецькими традиціями, закладеними багатьма поколіннями талановитих людей, в тому числі й фахівцями духової музики, то Чернігів завжди був, є і буде містом популярності і, не побоююсь цього слова, скажу відверто, слави чудових духових оркестрів.

У 1957 році з ініціативи відомого в нашому місті незабутнього музичного діяча, в майбутньому заслуженого працівника культури України Василя Полевика, в Чернігові був створений професійний духовий оркестр при міському, тодішньому парку культури і відпочинку ім. М.М. Коцюбинського. Його першим диригентом був Володимир Рафаїлович Якуб, потім деякий час з колективом працював Філарет Харитонович Пекур, а на початку 1958 року оркестр очолив Юхим Сергійович Балін, з ім'ям якого пов'язані кращі сторінки музичної творчості цього славнозвісного в свій час мистецького колективу. Його музика звучала в залі обласної філармонії, на

літній естраді, на площі міста, в робітничих клубах і цехах промислових підприємств, в обласному театрі ім. Т.Г. Шевченка.

Знаменною подією для оркестру була надана йому можливість ще на початку шістдесятих років виступити з цікавою різнобарвною програмою по першій програмі Українського телебачення. Оркестр про своє існування дуже серйозно й авторитетно тоді заявив на всю Україну. Він був у республіці одним з перших професійних духових оркестрів в обласних центрах. З 1970 року з цим музичним колективом дуже плідно інтенсивно працював маестро Володимир Тихонович Соломаха, зараз заслужений працівник культури України, викладач музичного училища. Рівно 20 років існував цей самобутній мистецький колектив, демонструючи кожного дня не тільки свої високі творчі досягнення, а й велику працездатність, працеспроможність.

Оркестр дійсно жив, працював, творив під, образно кажучи, гаслом: „Эй, музыканты, где ваши ноты? Вас ожидает много работы! Марш заиграйте старый, забытый!”. І оркестр грав не тільки марші, а й вальси сучасні й особливо старовинні, і українські народні мелодії, і першу частину „П'ятої симфонії” Л.В. Бетховена, й „Урочистий марш” П.І. Чайковського, і „Святкову увертюру” Д.Д. Шостаковича, і „Траурний марш” Ф.Шопена, і багато-багато різнобарвної, різножанрової музики.

У 1977 році в газеті „Советская культура” був надрукований матеріал під інтригуючою назвою „Оркестр-загадка”, де йшла мова і, притому, не зовсім об'єктивно, без знання справи про роботу оркестру парку культури і відпочинку м. Чернігова. Оркестру докорялося, що він існував на загадкових правах і, начебто, незаконно, не будучи документально зареєстрованим у тодішньому Міністерстві культури УРСР. В місцевих владних структурах, звичайно ж, загадка була розгадана простим розчерком пера. Як? Дива не сталося. Оркестр розформували. А програли від цього на цілих вісімнадцять років і ті, хто грав в цьому прекрасному музичному колективі, і ті, хто кожного дня слухав його чудову музику: тисячі прихильників, шанувальників самобутнього парківського свого рідного духового оркестру. Програла тоді і більш за всіх загальна культура нашої, без перебільшення кажучи, музичної Чернігівщини, бо оркестр той, хоча і був міського підпорядкування, але творчі справи його характеризувалися і виконувалися в повсякденній діяльності в масштабі області.

Художній керівник Соломаха Володимир Тихонович в 1972 році перейшов працювати викладачем та керівником студентського оркестру в Чернігівському музичному училищі ім. Л.М. Ревуцького. З цим оркестром брав участь в усіх марш-парадах в Чернігові, Гомелі та Брянську і завжди завойовував перші місця. Приймав участь у конкурсах духових оркестрів музичних училищ України в містах Житомир, Хмельницький, де отримав звання лауреата.

Жодні урочисті вечори в Облдрамтеатрі не обходились без оркестру, обслуговували відкриття пам'ятників, з концертною програмою виступали в усіх районах області. В.Т. Соломаха надає практичну допомогу всім керівникам духових оркестрів, його знають і поважають на Чернігівщині.

Диригенти кажуть, що без оркестру, без музикантів вони нічого не варті. І це дійсно так! А тому дозволю собі назвати прізвиська кращих музикантів, завдяки яким диригенти зі своїми музичними колективами створювали музичне диво.

Зазначу, що більша половина їх – це випускники нашого славнозвісного музичного училища ім. Л.М. Ревуцького:

Флейтисти: Микола Андрійченко, Володимир Зуб, Олександр Шевчук, Анатолій Баранов, Михайло Цибульський, Микола Потапенко, Віталій Карпов.

Кларнетисти: Олександр Качан, Василь Кравцов, Віктор Слезков, Борис Товбін, Юхим Туровський, Борис Менгелєєв, Юрій Дуняшин, Микола Тимошенко, Михайло Нагорний, Анатолій Баранович, Геннадій Ровинський.

Саксофоністи: Юрій Аксаментов, Полеслав Балін, Євген Мамонов, Олексій Гнатюк, Анатолій Рубіс, Олексій Дербичев, Максим Лісовий, Володимир Рудницький.

Гобоїсти: Геннадій Назмеєв, Володимир Сергієнко.

Фаготист: Михайло Гришак.

Корнетисти: Никифор Пенкін, Микола Жуков, Іван Студеникін, Володимир Бдиль, Михайло Орел, Євген Антонов, Володимир Журбін, Віктор Риченко, Микола Тихолаз, Микола Решетін, Олег Шевченко, Віктор Буцан, Петро Тимошенко, Микола Пармьонов, Анатолій Душейко, Микола Столиця, Віктор Усачов, Михайло Джола, Володимир Дербичев.

Трубачі: Микола Кудрик, Олексій Мишкін, Володимир Котон, Володимир Савенко, Василь Шевченко, Дмитро Дербичев, Валерій Коваленко, Олег Шерман, Богдан Боднар.

Валторністи: Петро Лось, Віктор Гранат, Микола Коваленко, Микола Остапенко, Микола Удовик, Володимир Соломаха, Зіновій Мнухін, Григорій Дехтяр, Валерій Яриловець, Володимир Савченко, Володимир Гончаров.

Тромбоністи: Володимир Заславський, Борис Палій, Петро Козоровицький, Олександр Крутенюк, Микола В'язових, Анатолій Татаренко, Тетяна Кожедуб, Василь Пилипчак, Володимир Щипа.

Баритоністи і тенористи: Анатолій Славутський, Олександр Мамонов, Михайло Вулицький, Лев Вдовін, Микола Корнаков, Олексій Єрмоленко, Вадим Лісовий, Валерій Гринько, Василь Симонович, Пилип Вічев, Олег Скобелев, Леонід Пастушенко, Микола Ільєнко, Микола Осадчук, Федір Венжега, Ігор Проценко і Ваш покірний слуга, автор цих рядків.

Тубісти: Микита Мар'ян, Іван Колодій, Володимир Тростянський, Павло Лисак, Федір Храмов, Володимир Чорний, Антон Андрушко, Віктор Мусатов, Леонід Баран, Андрій Вака, Семен Бельман.

Ударні інструменти: Вадим Рагулін, Юрій Карпенко, Валентин Жуков, В'ячеслав Смирнов, Михайло Смойловський, Володимир Плахтій, Ісаак Лаєвський, Семен Ронін, Юрій Ободєєв, Сергій Дерев'янка, Микола Овсянкін, Олександр Половинченко.

Цей список солістів, провідних музикантів духових місцевих оркестрів, безперечно ж, можна було б продовжити у двічі більше.

А першою жінкою в Чернігові, яка грала в професійному духовому оркестрі, була корнетистка Світлана Качан, дружина незабутнього видатного музиканта і викладача музичного училища ім. Л.Ревуцького Олександра Качана.

У 50-ті, 60-ті, 70-ті роки та ще на початку 80-х в Чернігові існувало багато аматорських духових оркестрів: шкільних, студентських. Були оркестри й на великих і маленьких підприємствах та в деяких установах. І, на превеликий жаль, треба сказати, що „це було недавно, це було давно”. Гадаю, що нашим читачам буде цікаво дізнатися, що відомий в минулому діяч культури й мистецтва, широко знаний заслужений артист України, засновник і перший художній керівник славнозвісного народного аматорського заслуженого хору „Десна” Леонід Миколайович Пашин розпочинав свою музичну діяльність в нашому місті керівником духового оркестру фабрики первинної обробки вовни, будучи тоді за спецосвітою тромбоністом.

Дуже плідно, насичено, цілеспрямовано працювали з шкільними духовими оркестрами – Борис Манилов, Михайло Заведєєв, Іван Кошовий та багато інших ентузіастів цієї благородної справи.

Б.Л. Манилов навіть створив духовий оркестр при Чернігівському товаристві незрячих людей, які грали по спеціальному нотному запису, який винайшли разом зі своїм наставником.

На початку 60-х років в Чернігівському Палаці піонерів та школярів високі результати в роботі з дитячим духовим оркестром показав Павло Жарук. Павло Костянтинівич вже більш 30-ти років очолює духовий оркестр Чернігівської дитячої музичної школи № 1 ім. С. Вільконського. Оркестр цей протягом кількох десятиріч є найкращим дитячим духовим оркестром в області, постійно приймає участь в щорічних фестивалях духової музики Чернігівщини і, так би мовити, живе, росте і діє. А головне – чудово звучить.

Багато років відомими не тільки у нас на Чернігівщині, а й далеко за її межами духовими оркестрами колишнього Палацу культури хіміків та радіоприладного заводу керував Юхим Балін. Ці музичні колективи під орудою Юхима Сергійовича неодноразово виборювали лауреатські звання на конкурсах й фестивалях Республіканського та Всесоюзного рівнів.

В такому ж плані можна похвально висловитися і про заслуженого працівника культури України Володимира Дмитровича Савенка, який на базі керованого ним чудового естрадного оркестру „Меридіан” в минулі роки створив такого ж рівня майстерності і духовий оркестр, котрий також перемагав на багатьох престижних конкурсах і фестивалях духової музики, за що колектив було удостоєно лауреатських звань.

Користуючись нагодою хочу висловити слова щирої подяки чернігівським журналістам газет, радіо, телебачення, які протягом десятиріч цікаво, змістовно висвітлювали і зараз висвітлюють у своїх публікаціях й авторських передачах діяльність духових оркестрів.

Спасибі Вам, Любов Боднарук, Ірина Ральченко, Лідія Кузьменко, Тетяна Баскіна, Ніна Сотник, Ольга Капустян, Ірина Садчикова, Лідія Ластовська, Олена Юрчук, Андрій Фомичов, Борис

Іващенко, Анатолій Мазур, Віталій Леус, Костянтин Сердюк, Сергій Циганков, Яків Ковалець, Микола Лихачов, Лідія Кошель.

Подвійна Вам і моя персональна вдячність за надану можливість прийняти участь у створенні телерадіопередач таких, як: „Оркестр наш духовий”, „У міському саду грає духовий оркестр”, „Фермата” та за надруковані, завдяки Вашому сприянню, публікації на шпальтах „Деснянської правди”, „Чернігівських відомостей”, „Чернігівського полудня” таких назв: „Музики військової оркестр”, „Нашої юності оркестр”, „Про театральне місто й духовий оркестр”, „Оркестр полкової вночі за душу берёт”, „Духова музика повинна звучати”, „Лицар духового оркестру”, „Ваш вихід, диригенте”, „Відзнака військовим музикантам” і багато інших матеріалів на мистецьку тематику.

Влітку 1995 року розпорядженням Чернігівської обласної державної адміністрації та відповідним наказом обласного управління культури на базі духового оркестру музичного училища ім. Л.М. Ревуцького було створено духовий професійний оркестр Чернігівської облдержадміністрації. Директором новоствореного музичного колективу призначили Тербуна Сергія Івановича, головним диригентом старшого викладача музичного училища ім. Л.М. Ревуцького – заслуженого працівника культури Соломаха Володимира Тихоновича, диригентом – випускника музичної школи № 1 ім. С. Вільконського – Жарука Павла Костянтиновича.

Після вісімнадцятирічної перерви Чернігів і область знову мають свій професійний духовий оркестр. Зараз цей оркестровий колектив знаходиться в штаті Чернігівського обласного філармонійного центру фестивалів і концертних програм. З 2000 року оркестр очолює відомий в місці диригент Анатолій Ткачук.

Хочеться вірити, що вже тепер ніхто, ніколи, ні в яких засобах масової інформації не назове його „оркестром-загадкою”, і колективу гарантовано довге творче життя.

Музичний колектив, про який йде мова, є правонаступником колишнього міського позаштатного оркестру та колишнього оркестру міського парку культури та відпочинку ім. М. Коцюбинського, а тому у 2006 році може відзначити своє 60-річчя.

Оркестр філармонійного центру – постійний учасник всіх святкових, розважальних, концертних та інших заходів політико-виховного та культурно-мистецького напрямків, які проходять на міському та обласному рівнях.

Кожна гра оркестру, де б вона не відбувалася, завжди збирає багаточисельну аудиторію прихильників так необхідної людям духової музики. Сьогодні духовим оркестрам, як професійним, так і аматорським доводиться працювати, кажучи відверто, в не зовсім благоприємних умовах: багато чого не вистачає. Але музиканти, не дивлячись на це, сміливо й талановито долають ці перешкоди, сподіваючись на те, що вони тимчасові. Покращення обов’язково очікується.

Духовий оркестр разом з іншими музичними професійними колективами філармонії в мистецькому плані впевненою творчою ходою крокує, якщо так можна висловитись, по музичному життю Чернігівщини, а його прихильники, образно кажучи, – завжди по головній вулиці зі своїм Чернігівським оркестром.

В середині 1998 року сформувався 7-й військовий оркестр штабу Північного оперативного командування, який очолив начальник оркестру, на той час ще майор, Дашковський Володимир Анатолійович. Зараз він підполковник, заслужений артист України. Диригентом оркестру призначено Шевчука Олександра Івановича – відомого в нашому місті музиканта, блискучого флейтиста, обдарованого викладача Чернігівського музичного училища ім. Л.М. Ревуцького.

Вважаю, що це визначна, довгострокова мистецька подія: військовий оркестр такого статусу вперше має чернігівську прописку. Колектив ще зовсім молодий, йому в 2003 році виповнилося лише п’ять роки. Але вже через чотири місяці після свого укомплектування, в грудні 1998 р., в першому ж своєму виступі, концерті-презентації, що відбувся на головній мистецькій сцені області – в обласному Академічному театрі ім. Т.Г. Шевченка, військовий оркестр штабу заявив про своє існування дуже впевнено, гучно і, я сказав би, триумфально.

Оркестр – постійний учасник в складі зведеного військового оркестру парадів в столиці нашої держави м. Києві, присвячених річницям Незалежності України.

Цей професійний висококласний музичний військовий колектив широковідомий не тільки в Чернігові й Києві, а й у близькому і далекому зарубіжжі, де неодноразово приймав участь і завойовував лауреатські звання на міжнародних фестивалях військової музики.

Оркестр вже традиційно кожного року виступає зі звітними концертами, які збирають багаточисельну аудиторію його шанувальників. Цікава й різноманітна програма цих виступів, які проходять завжди з аншлагами в приміщенні Академічного театру ім. Т.Г. Шевченка. Назву хоча б декілька творів з різнобарвного репертуару: І.С. Бах „Фантазія ля-мінор”, С. Рахманінов „Симфонія № 2, частина IV”, Д. Шостакович „Антракти до I та II картини опери „Катерина Ізмайлова”, Г. Гендель „Алілуя з араторії „Мессія”, яку оркестр виконує разом з камерним хором ім. Д. Бортнянського (художній керівник, заслужений діяч мистецтв України – Любомир Боднарук). Вже традиційно з оркестром блискуче солірує трубач-віртуоз, викладач музичного училища Олександр Вишнепольський.

Треба зазначити, що з професійними Чернігівськими духовими оркестрами, як військовими, так і цивільними з задоволенням виступали і виступають відомі популярні артисти-вокалісти Чернігова такі, як народний артист України Віктор Субачев, заслужена артистка України, лауреат міжнародних конкурсів Лариса Роговець, заслужений артист України Володимир Гришин, незабутній заслужений артист України Петро Омельченко, заслужена артистка Росії Марина Карпинчик, заслужений артист України Микола Юськов, артисти Лідія Єрмакова, Лариса Литвин, Раїса Кузьміна, Світлана Дарнопих, Роза Неганова, Іван Круш, В'ячеслав Литвинов, Аркадій Скрипник, Любомир Глинка й багато інших.

В концертах оркестрів приймали участь артисти Академічного театру ім. Т.Г. Шевченка: народні артисти України Алла Абелева, Вадим Васильєв, Анатолій Філіппов, заслужений артист України незабутній Володимир Курилов, артисти Валентин Корінь, Владислав Лещенко, Анатолій Тестов. Разом з Чернігівськими духовими оркестрами виступали наші блискучі піаністи лауреат міжнародних конкурсів – Геннадій Дем'янчук, Ірина Климова, Костянтин Сікалов, колишні випускники музичного училища Людмила Хусед, Людмила Поливода. Ще зовсім тоді молоді і юні Оксана Лісова (фортепіано), Наталка Шльончик-Жищенко (сопілка) та Діма Єрмолаєв (вокал), викладач педуніверситету ім. Т.Г. Шевченка Геннадій Дем'янчук (баян); чудові виконавці масової пісні Григорій Петренко, Василь Подкопаєв, Неллі Миронова, Катерина Козянка, Віктор Подосинов і майстри розмовного жанру Раїса Решетнюк, Володимир Тарнавський, Володимир Тарасов, Анатолій Шкляренко, Артур Губль.

Концерти оркестрів вели заслужені артисти України Ірина Одинцова, Мирослав Маковійчук, Валентин Судак, артистка обласного філармонійного центру фестивалів і концертних програм, лауреат Всеукраїнського конкурсу читців Раїса Решетнюк, популярні ведучі програм обласної телерадіокомпанії „Сівер-центр” Любов Боднарук, Віра Лисиця, Лідія Кошель, артистка театру ім. Т.Г. Шевченка Світлана Козак.

У військовому оркестрі майора Валентина М'язя група музикантів об'єдналася у вокально-інструментальний ансамбль на чолі зі своїм керівником Михайлом Мусієнком. В цьому ансамблі солісткою виступала обдарована школярка Ганна Ляліна. Пройшли роки наполегливої праці, удосконалення майстерності, творчих пошуків і щоденних роздумів, набуття досвіду, а з ним впевненості. Зараз Ганна Резникова /Ляліна/ відома в Росії естрадна співачка. Нещодавно гастролювала і з великим успіхом у Києві. Колишній солдат-музикант військового училища льотчиків і надстроевець оркестру Залізничного учбового полку Георгій Замесов вже багато років є солістом ансамблю пісні і танцю Північного флоту Росії. У 2002 році йому присвоєно почесне звання „Заслужений артист Росії”. В цьому оркестрі солдатом служив і автор славнозвісної „Козачки” місцевий композитор Микола Збарацький. Всі вони випускники музичного училища.

В оркестрі підполковника заслуженого артиста України, В. Дашковського дуже успішно функціонують лауреат Міжнародного конкурсу Брас-квінтет „Чернігів-Брас” (керівник Павло Кошовець), Біг-Бенд (керівник Георгій Волков), диксиленд (керівник Володимир Латун), який, до речі, в грудні 2002 року презентував і блискуче, з великою концертною програмою у двох відділеннях на сцені обласного філармонійного центру фестивалів і концертних програм.

Лише завдяки творчому співробітництву з 7-м військовим оркестром штабу Північного оперативного командування змогла вийти на велику сцену чудова талановита виконавиця авторської та масової пісні, викладач диригентсько-хорового відділу Чернігівського музичного училища ім. Левка Ревуцького Марина Гончаренко.

28 листопада 2002 року в Академічному облмуздрамтеатрі ім.Т.Г.Шевченка з великим успіхом у двох відділеннях пройшов її творчий вечір, звичайно ж, за участю штабного оркестру та його джазових колективів.

Концерт підтвердив, що в мистецькій особистості Марини Гончаренко Чернігів має артистку-майстра виконавства високого класу, яка може гідно представляти наш Сіверянський край і на столичному рівні. До речі, пані Марина – онука нашої славнозвісної актриси, корифея Чернігівського Академічного українського облмуздрамтеатру ім. Т.Г.Шевченка заслуженої артистки України Марії Іванівни Бебешко.

Згадані вище оркестри в останні чотири десятиріччя інтенсивно співпрацювали з місцевими авторами, які спеціалізувалися в написанні музики для духового оркестру: Миколою Терещенком, колишнім солістом оркестру ЧВВАУЛ Никифором Пенкіним, Володимиром Заянчковським, Іваном Зажитьком, Федором Литвиненком, Іллею Давидовим. Багато написав для духового оркестру Юхим Балін. Дуже плідно, змістовно, цікаво в цьому напрямку працює Анатолій Ткачук – майстер духового оркестру високого гатунку в усіх спеціалізаціях: музикант, диригент, викладач, оранжувальник, композитор.

Хорошу музику для духового оркестру пише і відомий в Чернігові фахівець, викладач музичного училища ім. Л.М. Ревуцького, головний диригент міського естрадно-симфонічного оркестру Дмитро Єгоров. Особливо вдало, на вірші тромбоністки філармонійного оркестру Тетяни Кожедуб написана ним музика пісні “Духовий оркестр”.

Духовий оркестр! Його музика дійсно потрібна людям, як сонце, як повітря, як пісня!

Музика ця завжди нас хвилює, нікого не залишаючи байдужими. З духовим оркестром, як з піснею, ми крокуємо по життю. І він нам, мов пісня, жити допомагає! Йому всі віддають все сповна: і ті, хто в оркестрі цьому грає, і хто його музику слухає.

Духова музика завжди, навіки залишається з нами. Їй ми ніколи не кажемо: „До побачення”. А вона ніколи з нами не розлучається.

Так живи і звучи, ОРКЕСТР наш духовий!!!

Січень 2003 року

Малісов Ной Аронович, 1934 року народження, корінний чернігівець.

Член Національної спілки журналістів України.

Військовий пенсіонер. Професійний музикант. З 1970 року постійно друкується в місцевих газетах, приймає участь у створенні телерадіопередач.

Його творче амплуа музика і театр, а жанр матеріалів, в основному, нариси про відомих майстрів мистецтва Чернігівщини, рецензії на театральні вистави й концерти, публічні виступи.

Деякі його матеріали друкувалися на сторінках центральних газет: „Советская культура”, „Красная Звезда”, „Культура і життя”, „Народна Армія”.